

En ytringskultur styrt av følelser

Helge Holgersen
Førsteamanuensis, UiB

Den pågående «sutredebben» i Psykologtidsskriftet og i sosiale medier viser mer enn noe annet at psykologer bør bli flinkere til å begrunne sine påstander.

Et raskt Google-søk forteller oss at LO-leder Peggy Hessen Følsvik har beskyldt millionærer for å sutre.

Trygve Slagsvold Vedum har beskyldt Erna for å sutre, og selveste Arve Tellefsen har beskyldt Oslo kommune for å sutre.

Et mediasøk viser at sutring, det vil si å hevde at noen klager uten gode grunner, er brukt over tusen ganger i det offentlige Norge uten at Erna eller Oslo kommune ser ut til å bli særlig rystet av det.

Elementer av sårbarhet

Da jeg i intervjuet «Psykologer sutrer for mye» i Psykologtidsskriftet 4. august dokumenterte at Yngre psykologers utvalg blåste opp tallene for arbeidsrelaterte sykemeldinger, klagde på sin arbeidssituasjon ut fra dette, og følgelig «sutret», var det få psykologer som ble opprørt over deres handlinger.

Snarere var det bruken av ordet sutring som opprørte svært mange, nå også Psykologforeningens president som på den åpne Facebook-siden til Kari Lossius har vendt tommelen opp for følgende utsagn: «Det er direkte pinlig når eldre privilegerte psykologspesialister karakteriserer unge psykologer (ofte småbarnsmødre- og fedre) som sutrete med manglende kontakt med virkeligheten».

Problemet er imidlertid at påstanden om pinlighet, til forskjell fra påstanden om å være sutrete, mangler saklig begrunnelse

Her er ingenting om sakens innhold. Kun at eldre psykologer ikke skal kritisere yngre om de vil unngå pinlighet.

Videre legges det inn elementer av sårbarhet. Mødre og barn skal først i livbåtene. De skal heller ikke kritiseres. Så er det innslag av at en ikke skal kritisere fra en faglig maktposisjon. Til slutt toppes utsagnet med at de sutrende skal ha blitt tillagt en realitetsbrist.

Her må vi merke oss at verken småbarnsforeldre eller realitetsbrist har blitt nevnt av meg, og det kan muligens fortone seg litt merkelig at småbarnsforeldre skulle ha den medlemsfordelen at de aldri må kritiseres. Vi må spørre oss: Hvilke forhold av negativ art kan inntreffe om småbarnsforeldre kritiseres for forhold som overhode ikke er relatert til at de har barn?

Tendensiøst utenomsnakk

Psykologforeningens president har til felles med mange av sine medlemmer at han synes så krenket av at noen kritiserer de unge psykologer - som vel må være langt oppi tyveårene - at han ikke makter å adressere saksforholdet. Gjennomgående, med noen gledelige unntak, har diskusjonen om psykologers arbeidsbelastning vært preget av det Arne Næss' betegnet som tendensiøst utenomsnakk.

Næss kaller utsagn utenomsnakk når det er så lite holdbart eller lite relevant at det ikke bidrar til «å støtte eller svekke noe direkte standpunkt til det diskusjonen gjelder».

Problemet er ikke å kalle det jeg gjør pinlig, like lite som det er problematisk å kalle noe sutrete. Problemet er imidlertid at påstanden om pinlighet, til forskjell fra påstanden om å være sutrete, mangler saklig begrunnelse. Påstander om pinlighet så vel som påstander om stort arbeidspress, må begrunnes og dokumenteres utover den enkeltes opplevelse.

Hva skyldes dette reaksjonsmønsteret og denne debattformen blant så mange psykologer?

Konsensuskultur og faglig usikkerhet

Min hypotese er at Psykologforeningen og psykologer i for stor grad gjennomsyres av en konsensuskultur hvor uenighet blir sanksjonert med moralsk forargelse, noe som hindrer en god og opplysende debatt.

I diskusjoner brukes følelser og opplevelser som om det skulle være argumenter. Terapeutroller og terapeut-etikk blandes med hva en rolle i en offentlig debatt er og jeg har blitt møtt med at jeg må validere slitne psykologers opplevelser.

Med sitt «like» bifaller presidenten et ekkokammer hvor opptattheten av hvem som sier hva, og på hvilken måte synes viktigere enn hva som sies. Følelsene til de som adresseres i et utsagn, synes viktigere enn om utsagnet er sant eller falskt.

Jeg tenker at dette fører til berøringsangst når det gjelder vanskelige temaer. Berøringsangst hindrer reell debatt, og behovet for å legitimere sitt medlemskap i gruppen gjennom å samles i en felles forståelse/misnøye med de andre (systemet) synes uendelig mye større enn å se med kritisk blikk på seg selv. For stor grad av unnvikelse, moralisme, kameratstøtte og generell usaklighet hindrer en utviklende debatt.

Det er lett for Psykologforeningens ledere å applaudere og støtte unge psykologer som forteller om store belastninger. Samtidig unngår en å diskutere at dette skjer i en situasjon hvor det registreres 1,6 direkte pasientkontakter pr dag i offentlig helsevesen (kilde: Helsedirektoratet u.å.). Det kan være både vanskelig og smertefullt å adressere disse to forholdene samtidig. Benektelse synes å være en utstrakt strategi. Statistikken må være feil sies det uten at alternativ statistikk legges fram.

Jeg tror, og jeg må understreke at jeg tror, at usikkerhet omkring om vi faktisk er til hjelp for våre pasienter, legger til rette for en god utviklende og selvransakende holdning, men gjør oss samtidig sårbare. Denne sårbarheten og usikkerheten avhjelpest ikke av en profesjonskultur som i for stor grad fokuserer på rammebetingelser som et problem, hvor økte økonomiske rammer og flere psykologstillinger er løsningen. Dette offernarrativet hindrer faglig utvikling, drøfting av reelle problem, og gir seg utslag i at de som utfordrer dette må tvinges til taushet med en moraliserende usaklighet.

Referanser

Helsedirektoratet (u.å.). Samdata Spesialisthelsetjenesten. Økt kostnadsnivå i psykisk helsevern og rusbehandling.

https://www.helsedirektoratet.no/statistikk/samdata-spesialisthelsetjenesten/psykisk-helsevern/Kortnotat%20hovedresultater%20produktivitets%20psyk%20og%20rus.pdf/_/attachment/inline/9774a745-6d49-40ec-be1e-24e776a5ba27:1e1e4a97fa8ab54062c60b0cc7a7df51c06d0cf0/Kortnotat%20hovedresultater%20produktivitets%20psyk%20og%20rus.pdf?fbclid=IwAR0oJdq3-ZTf33NTgTaODdYqzFXHF-a7G8AdgnBqVdLXfdTwFNDO7bvnYA